

Βασίλης Α. Πανταζής

Μάθημα: Εκπαίδευση για την Ειρήνη και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα/Τα Δικαιώματα του Παιδιού

I. ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Πανεπιστήμιο	ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
Σχολή	ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ
Τμήμα	ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
Τομέας	
Όνομα διδάσκοντος Βαθμίδα:	ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Α. ΠΑΝΤΑΖΗΣ
Αναπληρωτής Καθηγητής	

Κωδ. Αριθμός Μαθήματος Προπτυχιακό / Μεταπτυχιακό	Τίτλος Μαθήματος
Κωδικός Μαθήματος: ΠΔ1220 Είδος Μαθήματος: ΠΕ Μονάδες ECTS: 5 Εξάμηνο: 5	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ ΚΑΙ ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ / ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

I.1 Περιγραφή / Περιεχόμενο μαθήματος

Στις επιστήμες της εκπαίδευσης και ειδικότερα στην παιδαγωγική πράξη και τη σύγχρονη βιβλιογραφία συναντά κανείς ορολογίες και έννοιες που από πολιτικό ενδιαφέρον

επιδιώκουν να συμβάλουν στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης, για μια πιο δίκαιη κοινωνία και για μια ειρηνική παγκόσμια τάξη: εκπαίδευση για την ειρήνη, τη δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα, παγκόσμια μάθηση, διαπολιτισμική και αντιρατσιστική εκπαίδευση κ.λπ. Τέτοιου είδους παιδαγωγικοί τομείς θεωρούνται ως «εφήμεροι» στα διαρκώς μεταβαλλόμενα κοινωνικά, πολιτικά, οικονομικά και πολιτισμικά δεδομένα ή τους ασκείται κριτική.

Η σχετική κριτική βασίζεται, ωστόσο, σπάνια σε μια λεπτομερή συζήτηση σχετικά με το θέμα. Συχνά παραβλέπεται ότι στις εκάστοτε θεωρήσεις δεν βρίσκεται ένας αποξενωμένος από την πραγματικότητα Ιδεαλισμός, αλλά μια κριτική ανάλυση των υφιστάμενων συνθηκών. Το κοινό σημείο κάθε κριτικής εδράζεται στο θεμελιώδες ερώτημα: αν η παιδαγωγική πρέπει να θεωρείται ως αρμόδια και υπεύθυνη για μια αλλαγή των επικρατούντων όρων, κανόνων, αξιών και στερεοτύπων (συμπεριλαμβανομένων των αδικιών, των παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της βίας, του πολέμου, του ρατσισμού και του σεξισμού) ή αν αποτελεί μέρος του προβλήματος με το να υιοθετεί βασικά ζητήματα της πολιτικής.

Η ψευδαίσθηση μιας εντελώς απολιτικής παιδαγωγικής έχει πλέον ουσιαστικά εγκαταλειφθεί. Αναλύοντας την ιστορία της ευρωπαϊκής παιδαγωγικής και ειδικότερα την εξέλιξη των σχολικών εκπαιδευτικών συστημάτων διαπιστώνεται ότι πολιτική και παιδαγωγική βρίσκονται μεταξύ τους σε μια στενή έως πολύ στενή σχέση. Ότι η πολιτική επιδρά στην παιδεία και στην εκπαίδευση μπορεί να θεωρηθεί ως ο κανόνας· ότι οι εκπαιδευτικοί επηρεάζουν την πολιτική αποτελεί τουναντίον την εξαίρεση. Η «εργαλειοποίηση» της παιδείας και της εκπαίδευσης για πολιτικούς σκοπούς διαπερνά το σύνολο της Ευρωπαϊκής Ιστορίας. Όπως η πολιτική έχει συμβάλει σε θετικές ή αρνητικές μεταβολές, έτσι και η παιδαγωγική κινήθηκε προς αυτή την κατεύθυνση.

Αν κάποιος διερευνήσει ιστορικά την παιδεία και την εκπαίδευση μέσα από ανθρωποδικαιικές και ειρηνικοπολιτικές προοπτικές, εμφανίζεται η διπλή όψη του ρωμαϊκού θεού Ιανού. Η μία όψη παριστάνει τις σκοτεινές διαστάσεις, οι οποίες προσδιορίζουν την παιδαγωγική: ετεροκαθορισμός, βία, απομόνωση, κατήχηση, ριζοσπαστικοποίηση, υποκίνηση, εγωιστικός ανταγωνισμός κ.λπ. Μέσα όμως στη γενική

αυτή τάση της παιδαγωγικής ξεχωρίζει η άλλη όψη με τις θετικές επιδράσεις, στις οποίες συνέβαλαν οι εκπαιδευτικοί: χειραφέτηση, συνεργασία, αποδόμηση των προκαταλήψεων, κατανόηση, αλληλεγγύη, συμφιλίωση κ.λπ. Η παιδεία για τα ανθρώπινα δικαιώματα, η παιδαγωγική της ειρήνης καθώς και άλλοι συγγενείς τομείς επιδιώκουν να συμβάλουν σε ένα τέτοιο «φιλικό πρόσωπο» της παιδαγωγικής.

Επίσης, δεν θα πρέπει να υπάρχουν αντιπαραθέσεις μόνο με τις δύο αναφερόμενες όψεις του προσώπου του Ιανού, αλλά θα ήταν ωφέλιμο να ξεπεραστούν μερικές φορές ακόμα και ορισμένες θεωρητικές και διδακτικές ελλείψεις των τομέων. Τα ανθρώπινα δικαιώματα, η ειρήνη, η δημοκρατία, η διεθνής αλληλεγγύη κ.λπ. μπορούν δύσκολα να συγκεκριμενοποιηθούν ως μαθησιακοί στόχοι. Η πεποίθηση για την αναγκαιότητά τους μπορεί να οδηγήσει στη σκέψη ότι οι αξίες αυτές ούτως ή άλλως είναι αυτονόητες και ως εκ τούτου δεν απαιτείται καμία νομιμότητα.

Παρόλα αυτά διαπιστώνεται μια καθυστέρηση της επιστημονικής Παιδαγωγικής των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και της Παιδαγωγικής της Ειρήνης. Η καθυστέρηση αυτή εξαρτάται και από τους ακόλουθους παράγοντες:

- έλλειψη κοινωνικής, πολιτικής και ακαδημαϊκής αναγνώρισης (ως αυτοδύναμων κλάδων) και συνακόλουθα έλλειψη ενός κανονιστικού πλαισίου,
- αποκλίνουσες προσεγγίσεις των εμπλεκόμενων φορέων (ΜΚΟ, εκπαιδευτικών, φορέων χάραξης εκπαιδευτικής πολιτικής και επιστημόνων), οι οποίοι σταθμίζουν με διαφορετικό τρόπο τους σκοπούς της εκπαιδευτικής διαδικασίας,
- έλλειψη αξιολόγησης και θεωρητικού στοχασμού: δεδομένης της δύσκολης μετρησιμότητας μακροπρόθεσμων επιτυχιών και για οικονομικούς λόγους παραιτούνται πολυάριθμες πρωτοβουλίες από τις αξιολογήσεις των προγραμμάτων τους.

Στις θεωρητικές και διδακτικές αντιπαραθέσεις οι έννοιες «παιδεία για τα ανθρώπινα δικαιώματα» και «εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα» χρησιμοποιήθηκαν με στόχο την ανάπτυξη αντίστοιχων στοιχείων για τα Curricula. επικράτησε η έννοια «παιδεία για τα ανθρώπινα δικαιώματα», επειδή με αυτήν έρχεται στο προσκήνιο σε σχέση με το ρόλο του μαθητή ο αυτοκαθορισμός, η ανάληψη ευθύνης και η αυτονομία έναντι μιας προσαρμογής σε προκαθορισμένες συνθήκες. Εκτός τούτου

στην ευρεία έννοια της παιδείας συμπεριλαμβάνονται ταυτοχρόνως τόσο τα παιδιά όσο και οι έφηβοι και οι ενήλικες.

Η παιδεία για τα ανθρώπινα δικαιώματα από τις 10 Δεκεμβρίου 1948, όπου η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ επικύρωσε την Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, έχει αποκτήσει και συνεχίζει να αποκτά μεγαλύτερη σημασία. Αυτό επιβεβαιώνεται όχι μόνο από την αύξηση του αριθμού των διεθνών οργάνων σχετικά με την παιδεία για τα ανθρώπινα δικαιώματα - κατά την περίοδο από το 1945 μέχρι το 1998 ανέρχονται σε 104, δηλαδή 77% του συνόλου όλων των οργάνων για τα ανθρώπινα δικαιώματα περιέχουν διατάξεις για την παιδεία για τα ανθρώπινα δικαιώματα- αλλά από τις πολυάριθμες πρωτοβουλίες και τα προγράμματα για τη διάδοση της παιδείας για τα ανθρώπινα δικαιώματα, όπως η Δεκαετία των Ηνωμένων Εθνών και το Παγκόσμιο Πρόγραμμα του ΟΗΕ για την παιδεία για τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Πώς μπορεί να οριστεί η παιδεία για τα ανθρώπινα δικαιώματα; Σκοπός της παιδείας για τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι η ανάπτυξη ενός πολιτισμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, με βασικές αρχές την κατανόηση, την υπεράσπιση και το σεβασμό για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Για να μπορούν να βιώνονται τα ανθρώπινα δικαιώματα στην καθημερινότητα, απαιτείται η μετάδοση της γνώσης για τα ανθρώπινα δικαιώματα, ειδική υποστήριξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων με επίκεντρο τις στάσεις και τις αξιολογήσεις καθώς και ανάπτυξη ικανοτήτων δράσης. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω της σχολικής εκπαίδευσης για τα ανθρώπινα δικαιώματα, ώστε αυτά να αποτελούν συστατικό μέρος ενός βιωματικού σχολικού πολιτισμού.

Η παιδεία για τα ανθρώπινα δικαιώματα στο σχολείο αποτελεί μέρος μιας παγκόσμιας εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης, εντούτοις οφείλει να διαδραματίζει το τοπικό πλαίσιο ένα σημαντικό ρόλο στο σχεδιασμό και την υλοποίηση της παιδείας για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Ποιο ρόλο έχει αυτό το παγκόσμιο κίνημα σε μια ευρωπαϊκή χώρα όπως η Ελλάδα;

Η Ύπατη Αρμοστέα του ΟΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα ξεκίνησε το Φεβρουάριο του 2010 τη διεξαγωγή έρευνας για την εφαρμογή του σχεδίου δράσης της πρώτης φάσης του Προγράμματος του ΟΗΕ για την παιδεία για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Σκοπός αυτής της έρευνας ήταν η αξιολόγηση εθνικών εκθέσεων μεμονωμένων κρατών για την πρώτη φάση του Παγκόσμιου Προγράμματος, η οποία έληξε το Δεκέμβριο του 2009. Οι προηγούμενες εκθέσεις, όπως και η ενδιάμεση έκθεση από το έτος 2000 καθώς

και η τελική έκθεση σχετικά με τη Δεκαετία των Ηνωμένων Εθνών για την παιδεία για τα ανθρώπινα δικαιώματα κατέληξε στο συμπέρασμα ότι αναπτύχθηκαν ελάχιστα εθνικά προγράμματα για την παιδεία για τα ανθρώπινα δικαιώματα, πολλές δραστηριότητες είχαν μικρή διάρκεια και ότι δεν υπήρξε σχεδόν καμία αξιολόγηση για την αποτελεσματικότητα της δεκαετίας. Τα τελευταία χρόνια, μετά το τέλος της Δεκαετίας, το Δεκέμβριο του 2004, η παιδεία για τα ανθρώπινα δικαιώματα έλαβε σημαντική ώθηση: τη Δεκαετία των Ηνωμένων Εθνών ακολούθησε το Παγκόσμιο Πρόγραμμα παιδείας για τα ανθρώπινα δικαιώματα, υπήρξαν πολυάριθμες δημοσιεύσεις για την παιδεία για τα ανθρώπινα δικαιώματα, αναπτύχθηκε πολλαπλό διδακτικό υλικό και οργανώθηκαν ποικίλα σεμινάρια. Εμπειρικές έρευνες για την παιδεία για τα ανθρώπινα δικαιώματα και την πρακτική της εφαρμογή βρίσκονται όμως ακόμα σε αρχικό στάδιο.

Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι τα δικαιώματα του ανθρώπου με την αμετάκλητη αξίωσή τους σε Οικουμενικότητα ισχύουν κατεξοχήν για τα παιδιά, για πρόσωπα δηλαδή που έχουν ανάγκη ιδιαίτερης προστασίας. Τα παιδιά είναι οι πρώτοι φορείς των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και οι πρώτοι παραλήπτες της εκπαίδευσης στα ανθρώπινα δικαιώματα. Μόνο αν τα παιδιά αναπτύξουν μια συνείδηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου, μπορούν ως ενήλικες να αντιλαμβάνονται σε επαρκή βαθμό τα ανθρώπινα δικαιώματά τους. Μόνο αν τα παιδιά αντιληφθούν ότι οι ελευθερίες τους και τα δικαιώματά τους έχουν τα σύνορά τους στις ελευθερίες και τα δικαιώματα των άλλων, δεν θα αντιλαμβάνονται κακώς ως ενήλικες τα δικαιώματα του ανθρώπου ως ένα αποκλειστικό δικαίωμα.

Το γεγονός ότι τα παιδιά σε διάφορους πολιτισμούς εκτός ευρωπαϊκών ορίων απολάμβαναν και απολαμβάνουν εν μέρει σημαντικά δικαιώματα δε λαμβάνεται σχεδόν καθόλου υπόψη κατά τις συζητήσεις σχετικά με τα δικαιώματα του παιδιού. Απεναντίας, ο τρόπος με τον οποίο σήμερα επινοούνται και διατυπώνονται διάφορα ιδιαίτερα δικαιώματα των παιδιών στους νόμους των κρατών και στις διεθνείς συμβάσεις είναι στενά συνυφασμένος με την εποχή του Ευρωπαϊκού Διαφωτισμού καθώς και με τη δημιουργία των αστικών κοινωνιών και εθνικών κρατών της Ευρώπης. Από εκεί ο συγκεκριμένος τρόπος προσέγγισης του θέματος εξαπλώθηκε εν συνεχεία σχεδόν σε ολόκληρη την υφήλιο.

Στην Ευρώπη η σκέψη ότι τα παιδιά θα έπρεπε να διαθέτουν ιδιαίτερα δικαιώματα διαπιστώνεται ήδη από τους φιλοσόφους του Διαφωτισμού κατά το 18ο αιώνα και κυρίως από το Jean Jacques Rousseau. Κατά τη διάρκεια της Γαλλικής Επανάστασης μαζί με τη

Διακήρυξη των Ανθρωπίνων και Πολιτικών Δικαιωμάτων (1789) διατυπώθηκε εντέλει η αρχή ότι οι άνθρωποι διαθέτουν αναπαλλοτρίωτα και άνευ όρων δικαιώματα - όπως το δικαίωμα στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια -, ακόμη και σε περίπτωση που αυτά δεν έχουν ακόμη ενσωματωθεί σε κάποιο νομικό πλαίσιο.

Μέρη του καταλόγου των θεμελιωδών δικαιωμάτων της *Γαλλικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη* το 1789 αποτέλεσαν το 19ο αιώνα συστατικό στοιχείο διαφόρων συνταγμάτων. Την προάσπιση των τότε διαδεδομένων ανθρωπίνων δικαιωμάτων διασφάλισαν τα κράτη με συγκεκριμένα μέτρα της Κοινωνίας των Εθνών. Επρόκειτο για μέτρα που αφορούσαν την απαγόρευση του δουλεμπορίου, την προάσπιση των ατόμων από την έλλειψη θρησκευτικής ανεκτικότητας (Σύμβαση των Βερσαλλιών 1871 και του Βερολίνου 1878), την προάσπιση των γυναικών και των κοριτσιών από το εμπόριο, καθώς επίσης και τη συγκρότηση ενός ανθρωπιστικού δικαίου του πολέμου.

Ωστόσο οι κατάλογοι των θεμελιωδών δικαιωμάτων δε θα μπορούσαν να μεταγγιστούν τόσο απλά στην πολιτική πραγματικότητα. Κατά την οικονομική κρίση (1929) τα κοινωνικά δικαιώματα φάνηκαν να χάνουν τη λειτουργική τους αξία. Όλο και περισσότερο αντιλαμβανόταν κάποιος την αναγκαιότητα η προστασία των παιδιών να τοποθετηθεί πέρα από την απαγόρευση της παιδικής εργασίας και προπάντων κάτω από κρατική εποπτεία.

Στην Ευρώπη η ιδέα της κατανόησης των παιδιών ως ανθρώπων που «χαίρουν δικαιωμάτων» αναδύθηκε πάντως πολύ αργά. Προϋπόθεσή της αποτέλεσε η αλλαγή των κοινωνικών αντιλήψεων για το παιδί, ως συνέπεια της οποίας το παιδί έπαυσε να θεωρείται «φυσικό κτήμα» των γονέων - κυρίως του πατέρα του -, που μπορούσαν να αποφασίζουν γι' αυτό κατά βούληση. Εντούτοις η ύπαρξη ιδιαίτερων δικαιωμάτων των παιδιών απέκτησε για πρώτη φορά νόημα μόνο μετά την εμφάνιση ενός κόσμου των παιδιών ξεχωριστού από εκείνου των ενηλίκων, ο οποίος απαιτούσε διαφορετικές ρυθμίσεις. Σύμφωνα με αυτή την εκδοχή τα δικαιώματα του παιδιού δε θα έπρεπε να γίνονται κατανοητά ως μια επέκταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αλλά ως μία μορφή ιδιαίτερων δικαιωμάτων που συμβάλλουν στη διατήρηση και στην καλλιέργεια του ιδιαίτερου αυτού παιδικού κόσμου.

Μέχρι τώρα έχει δοθεί μικρή προσοχή στο γεγονός ότι ανεξαρτήτως των ισχυόντων νόμων έτυχε να υπάρξουν επίσης πρωτοβουλίες εκ μέρους των ίδιων των παιδιών για διεκδίκηση ή για επιβολή ορισμένων δικαιωμάτων. Παραδείγματος χάρη, ήδη το 1836 εργαζόμενα παιδιά απευθύνθηκαν στο αγγλικό κοινοβούλιο με το εξής αίτημα:

«Σεβόμαστε τα αφεντικά μας και είμαστε πρόθυμοι να εργαστούμε για το βιοπορισμό το δικό μας και των γονιών μας, θέλουμε όμως περισσότερο χρόνο για ανάπαυση, για λίγο παιχνίδι και για να μάθουμε να διαβάζουμε και να γράφουμε. Δε θεωρούμε ότι είναι σωστό να πρέπει μόνο να εργαζόμαστε και να μοχθούμε από τη Δευτέρα το πρωί μέχρι το βράδυ του Σαββάτου, για να πλουτίζουν άλλοι. Αξιότιμοι κύριοι, ενημερωθείτε επακριβώς σχετικά με την κατάστασή μας!»¹. Ο Veerman θεωρεί ότι ο ρόλος των παιδιών κατά τη σύλληψη της ιδέας διαφόρων δικαιωμάτων αποτελεί ένα ακόμη αδιερεύνητο πεδίο².

Στην ιστορία των Δικαιωμάτων του Παιδιού διακρίνονται δύο βασικές τάσεις: Αφενός μία η οποία τονίζει την ανάγκη της προστασίας και αργότερα της διασφάλισης αξιοπρεπών συνθηκών ζωής για τα παιδιά και αφετέρου εκείνη η οποία αιτεί για αυτά ίσα δικαιώματα και ενεργό συμμετοχή στην κοινωνία. Μολονότι οι δύο τάσεις δε βρίσκονται σε απόλυτη αντίθεση μεταξύ τους, αναπτύχθηκαν εντούτοις μέχρι πρόσφατα σε μεγάλο βαθμό ανεξάρτητα η μία από την άλλη.

1.1 Το μάθημα "Εκπαίδευση για την Ειρήνη και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα /Τα Δικαιώματα του Παιδιού" έχει χαρακτήρα θεωρητικό. Ασχολείται με τις Διεθνείς Συμβάσεις για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, τι είναι η Εκπαίδευση για την Ειρήνη και τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, ποια είναι η ιστορία της και ποιο το υπόβαθρό της. Διερευνά επίσης θέματα που αποτελούν με τον έναν ή τον άλλο τρόπο διαστάσεις της Εκπαίδευσης για την Ειρήνη ή συμβάλλουν στην κατανόησή της, όπως είναι οι συγκρούσεις, τα αίτια που τις προκαλούν και οι τρόποι επίλυσή τους, η συμβολή των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης στη συνειδητοποίηση του ατόμου και στην ενδυνάμωση της Ειρήνης, η σχέση ανάμεσα στο σεβασμό των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και την Ειρήνη.

Θέματα: Στο μάθημα μελετούνται τα παρακάτω θέματα:

1. Ανθρώπινα δικαιώματα - Ιστορική εξέλιξη
2. Προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από τα Ηνωμένα Έθνη

¹ M. Liebel (2001). *Kindheit und Arbeit. Wege zum besseren Verständnis arbeitender Kinder in verschiedenen Kulturen und Kontinenten*. Frankfurt am Main, σ. 236.

² Βλ. P. E. Veerman (1992), ό.π., σ. 400.

3. Η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Ευρώπη
4. Η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Ελλάδα
5. Οι παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στις δυτικές χώρες
6. Τα Δικαιώματα της Γυναίκας
7. Περιφερειακά συστήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων
8. Ανθρώπινη αξιοπρέπεια – Ανθρώπινα Δικαιώματα για όλους
9. Εκπαίδευση κοινωνικών ομάδων στα ανθρώπινα δικαιώματα (αστυνομικών, δικηγόρων, ιατρών, εκπαιδευτικών, στρατιωτών)
10. Ανθρώπινα Δικαιώματα, Άσυλο και πρόσφυγες
11. Ανθρώπινα Δικαιώματα, παγκοσμιοποίηση και παιδεία
12. Φτώχεια και παγκόσμια δικαιοσύνη
13. Ανθρώπινα Δικαιώματα και Ειρήνη
14. Η έννοια της ειρήνης
15. Παιδαγωγική της Ειρήνης
16. Βασικές αρχές της Παιδαγωγικής της Ειρήνης
17. Εκπαίδευση για την Ειρήνη
18. Πολιτισμός της Ειρήνης
19. Αρχές για ένα ειρηνικό σχολείο
20. Ανθρώπινα Δικαιώματα και Παιδεία
21. Παιδεία για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα
22. Οι πυλώνες της παιδείας για τα ανθρώπινα δικαιώματα
23. Μοντέλα της παιδείας για τα ανθρώπινα δικαιώματα
24. Η παιδεία για τα ανθρώπινα δικαιώματα στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση
25. Συστατικά στοιχεία των Curricula αναφερόμενων στα ανθρώπινα δικαιώματα
26. Παιδεία για τα ανθρώπινα δικαιώματα και εθνικές μειονότητες
27. Μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ) και παιδεία για τα ανθρώπινα δικαιώματα
28. Παιδεία για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και Παιδαγωγική της Ειρήνης σε αμοιβαίο συσχετισμό
29. Ιστορική εξέλιξη των Δικαιωμάτων του Παιδιού / Κινήματα για τα Δικαιώματα του Παιδιού

30. Η Διακήρυξη της Γενεύης (1924) - Από τη Διακήρυξη της Γενεύης στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού / Η Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Παιδιού (International Convention 1989 /1990
31. Ο παιδικός βίος στις κοινωνίες του «τρίτου κόσμου» - Χαρακτηριστικά της παιδικής ηλικίας στον «τρίτο κόσμο»
32. Οικογένεια και παιδί
33. Παιδική εργασία
34. Παιδιά και έφηβοι σε ένοπλες συγκρούσεις
35. Παιδιά με τον ιό HIV /AIDS
36. Η εκπαίδευση των παιδιών στον τρίτο κόσμο
37. Ασυνόδευτοι ανήλικοι πρόσφυγες στην Ελλάδα
38. Η βία κατά των παιδιών – Ποινικοποίηση και κακοποίηση εκ μέρους του κράτους
39. Συμμετοχή και ίσα δικαιώματα των παιδιών στο σχολείο
40. Ανθρώπινα Δικαιώματα, Δημοκρατία και Συμμετοχή στη σχολική τάξη
41. Η φτώχεια στην παιδική ηλικία στον κόσμο
42. Παιδική Εκμετάλλευση και Trafficking στην Ελλάδα

1.2 Μαθησιακοί στόχοι

1. Να προωθήσει την Εκπαίδευση για την Ειρήνη και τα Δικαιώματα του Ανθρώπου σύμφωνα με τις αποφάσεις και τα σχετικά κείμενα της ΟΥΝΕΣΚΟ.
2. Να συμβάλει στη διαμόρφωση φιλειρηνικής συνείδησης και μιας κοινής γνώμης που θα είναι ευαίσθητη στα προβλήματα της ανθρωπότητας και στις παραβιάσεις των δικαιωμάτων του ανθρώπου, στην αλληλεξάρτηση των εθνικών κρατών της γης και στα κοινά πολιτισμικά στοιχεία και τη θεμελιώδη ενότητα των εθνικών κρατών, εθνικών-πολιτισμικών ομάδων και των ατόμων.
3. Μέσω του μαθήματος επιδιώκεται να γίνουν γνωστές οι ιδέες, η φιλοσοφία και η πραγμάτωση των δικαιωμάτων του παιδιού. Σκοπός δεν είναι μόνο η πληροφόρηση, η απόκτηση γνώσεων, κυρίως είναι η ευαισθητοποίηση των υποψηφίων εκπαιδευτικών, σ' αυτή την οπτική. Αυτό που χρειάζεται ο εκπαιδευτικός δεν είναι μόνο οι ειδικές γνώσεις αλλά και

η δέσμευσή του στην ηθική των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των δικαιωμάτων του παιδιού και η πίστη του πως η εκπαίδευση μπορεί να αλλάξει τον κόσμο.

1.3 ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ:

Πανταζής, Β. (2011). *Ανθρώπινα Δικαιώματα, Δικαιώματα του Παιδιού και Εκπαίδευση*. Αθήνα, Διάδραση.

Lenhart, V. (2006). *Παιδαγωγική των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων*. Gutenberg, Αθήνα.

1.4 Διδακτικά Βοηθήματα

Παρέχετε πρόσθετη βιβλιογραφία πέραν των διανεμόμενων συγγραμμάτων

Bueren, Geraldine van (1995) *The International Law of the Rights of the Child*. (Dordrecht: Martinus Nijhoff).

Council of Europe (ed.) (1996) *The rights of child. A European perspective*. (Strasbourg,

Sandel, M.: Ο φιλελευθερισμός και τα όρια της δικαιοσύνης, Πόλις, Αθήνα 2003.

Wellmer, A.: Η ελευθερία στο νεωτερικό κόσμο. Για μια ερμηνευτική του δημοκρατικού πολιτισμού, μτφρ. Κ. Καβουλάκος, Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2001.

Ανθρώπινα Δικαιώματα. Ο.Η.Ε και UNESCO. *Βασικές Συμβάσεις*, εκδ. Ελληνικού Τμήματος Διεθνούς Αμνηστίας, Αθήνα 1987.

Δεληκωνσταντής, Κ.: *Τα Δικαιώματα του Ανθρώπου*. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1995.

Δουζίνας, Κ. (2006). Το τέλος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Αθήνα.

Δραγώνα – Μονάχου, Μ. (2005). Για μια Φιλοσοφική Παιδεία Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Αθήνα.

Καντ, Ε.: *Για την αιώνια ειρήνη*, μτφ. Άννα Πόταγα, εκδ. Αλεξάνδρεια, Αθήνα 1992.

Κονδύλης, Π. (1998). Ενωσιολογική σύγχυση και πολιτική εκμετάλλευση. Στο: *ΤΟ ΒΗΜΑ*, Κυριακή 3 Μαΐου 1998.

Κονδύλης, Π. (2000). *Περί αξιοπρέπειας*. Αθήνα.

Μολυβάς, Γ.: Δικαιώματα και θεωρίες δικαιοσύνης, Πόλις, Αθήνα 2004.

Πανταζής, Β. (2007). Παιδεία και Ανθρώπινα Δικαιώματα. Στο: Ξωχέλλης, Π. *Λεξικό της Παιδαγωγικής*. Θεσσαλονίκη, 538-541.

- Παπαγεωργίου, Κ.: Η πολιτική δυνατότητα της δικαιοσύνης, Νήσος, Αθήνα 1994.
- Παραράς, Π.: Φιλελευθερισμός και κοινωνική δικαιοσύνη, Σάκκουλας, Αθήνα 1994.
- Περράκης, Στ.: Διεθνής Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Αθήνα 2000.
- Ρούκουνας, Ε.: *Διεθνής Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων*. Εστία, Αθήνα 1995.
- Ρώλς, Τζών: Θεωρία της δικαιοσύνης, εκδ. Πόλις, Αθήνα 2001.
- Ρώλς, Τζών: Ο πολιτικός Φιλελευθερισμός, Μεταίχμιο, Αθήνα 2004.
- Τσαούση-Χατζή, Α.: Φεμινισμός και δίκαιο: σύγχρονες τάσεις της Αμερικάνικης φεμινιστικής νομικής σκέψης. Στο: *Επιστήμη και Κοινωνία, Τεύχος 1*, Φθινόπωρο 1998, Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα, σ. 97-121.
- Χρυσογόνος, Κ. (2002). Η (μη) εφαρμογή της ΕΣΔΑ από τα ελληνικά δικαστήρια. Στο: *Το Σύνταγμα. Διμηνιαία Επιθεώρηση Συνταγματικής Θεωρίας και Πράξης*. Τεύχος 2/2002, <http://tosyntagma.ant-sakkoulas.gr/afieromata/item.php?id=726>, (10.01 2009).

Internetliste

<http://www.amnesty.org>

Amnesty International

<http://www.emahumanrights.org>

<http://www.coe.int/portalT.asp>

<http://www.hrea.org>

<http://www.hri.ca/index.aspx>

<http://www.un.org>

<http://www.unhchr.ch>

<http://www.columbia.edu/cu/humanrights/>

<http://www.umn.edu/humanrts>

<http://193.194.138.190/education/main.htm>

<http://www.hrea.org/>

<http://www.right-to-education.org/>

<http://www.unhchr.ch/hredu.nsf>

<http://www.pdhre.org/materials>

<http://www.uv.ruhr-uni-bochum.de>

<http://www.ifhv.de>

COMPASS online www.coe.int/compass

in englischer, französischer und russischer Sprache.

1.5 **Οι διαλέξεις** αποτελούν βασική μορφή διδασκαλίας του μαθήματος. Σε αυτές παρουσιάζεται και αναλύεται η ύλη, οι στόχοι και η αξιολόγηση μαθήματος. Οι φοιτητές/φοιτήτριες ενθαρρύνονται να συμμετέχουν στις συζητήσεις που γίνονται. Επιδιώκεται ο διάλογος και η ανταλλαγή επιχειρημάτων σε σχέση με τα θέματα που παρουσιάζονται.

I.6 Αξιολόγηση της επίδοσης των φοιτητών στο μάθημα

Τρόποι Αξιολόγησης:

Εξέταση γραπτή στο τέλος του εξαμήνου

Πρόοδος (ενδιάμεση εξέταση)

Άλλοι τρόποι αξιολόγησης

Οι φοιτητές/φοιτήτριες μπορούν, σε συνεργασία με τον καθηγητή, να εκπονήσουν εργασία σε θέμα που επιλέγουν, και η οποία λαμβάνεται υπόψη στην τελική βαθμολογία. Σκοπός αυτής της εργασίας είναι η απόκτηση βαθύτερης γνώσης στο αντικείμενο και η εκπαίδευση του φοιτητή σε κάποια πρώτα ερευνητικά βήματα.

Σε ορισμένα βασικά θέματα του μαθήματος, η διδασκαλία συμπληρώνεται με ειδικές συζητήσεις κατά ομάδες φοιτητών (tutorials). Για τις συζητήσεις αυτές, διανέμονται έγκαιρα στους φοιτητές ερωτήσεις, πρακτικά θέματα και ασκήσεις, τις οποίες οι φοιτητές επεξεργάζονται μόνοι τους και παραδίδουν τις απαντήσεις στον καθηγητή. Στη συνέχεια, σε ειδική συνάντηση της ομάδας, γίνεται συζήτηση και ανάλυση του σχετικού θέματος.

- Οι εργασίες διορθώνονται και επιστρέφονται εγκαίρως. Ο/η φοιτητής/ φοιτήτρια έχει την ευκαιρία να συζητήσει την εργασία του/της στις ώρες γραφείου του διδάσκοντα.

1.7 Σύνδεση με Π.Α.: Το μάθημα συνδέεται με την Πρακτική Άσκηση των φοιτητών/τριών, η οποία και αποτελεί προϋπόθεση για τη συμμετοχή των φοιτητών/τριών στις εξετάσεις.

- Παιδαγωγική αντιμετώπιση ανθρωποδικαϊκών προβλημάτων με έμφαση αυτών που εκδηλώνονται στην τάξη και στο περιβάλλον του νηπιαγωγείου και του σχολείου (σε συνεργασία)
- Παιδαγωγική αντιμετώπιση κρίσιμων ανθρωποδικαϊκών περιστατικών (π.χ. βία και ανθρώπινα δικαιώματα στο χώρο του νηπιαγωγείου και του σχολείου και στο περιβάλλον της κοινότητας κ.λπ.).
- Μελέτη κρίσιμων περιστατικών σχετικών με την παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (στο περιβάλλον του νηπιαγωγείου και του σχολείου και της κοινότητας κ.λπ.).
- Παιδαγωγική προσέγγιση παραβίασης ανθρωπίνων δικαιωμάτων «ευπαθών» κοινωνικά ομάδων.
- Ο εθελοντισμός στο πλαίσιο της ανθρωποδικαϊκής δράσης
- Επισκέψεις εργασίας σε διάφορους φορείς που αναπτύσσουν «λειτουργική» ανθρωποδικαϊκή δράση

1.8 Εκπόνηση επιστημονικής εργασίας σε ανθρωποδικαϊκά ζητήματα